

Dieses Werk wurde Ihnen durch die Universitätsbibliothek Rostock zum Download bereitgestellt.

Für Fragen und Hinweise wenden Sie sich bitte an: digibib.ub@uni-rostock.de

Dissertatio Theologica, De Poenitentia

Francofurti ad Viadrum: Literis Christophori Zeitleri, [1708?]

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn862902827>

Druck Freier Zugang

94

Fa-1092(94.)

Q. D. B. V.
DISSERTATIO THEOLOGICA,
DE
POENITENTIA,

^{Quam}
IN ALMA VIADRINA
AUSSPICIIS DEI T. O. M.
RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO.

DOMINO
FRIDER. WILHELMO,

REGNI PRUSSLÆ atq; ELECTORATUS BRANDENBURGICI
HEREDE &c. &c.

PRÆSIDE

BARTHOLDO HOLTZFUS,
SS. THEOL. DOCT. & PROFESS. PUBL. ORDIN.

Præceptore ac Fautore suo æternum Colendo,
Ad D. IX. Novembr. A. O. R. M DCC VIII.

IN AUDITORIO MAJORI
Publice ventilandam proponit

CAROLUS LUDOVICUS
REBSTOCK,
Berol. March. S.S. Theol. Stud.

19

FRANCOFURTI ad VIADRUM,
Litteris CHRISTOPHORI ZEITLERI.

DE POENITENTIA.

§. I.

Poenitentia Hebraicè dicitur **תְּשׁוֹבָה** à radice **שׁׁוּבָה** reverti, Syr. **רָבָּתָה**. Verbum **נִתְמַדֵּד** strictius est priori, quia tantum dolorem significat. Græcæ voces sunt **μελανοία** & **μελανέλεια**, de quibus observandum, priorem dici à **μετά** post, & **νοέω** intelligo, quasi post intelligo, sc. post rem factam, quasi post sapio; posteriorem vero à **μετά** post, & **μέλομαι** curo, & **μέλει** curæ est.

§. II. Theod. Beza in Matth. 3, 2. inter **μελανοῖν** & **μελανέλεθαι** hoc discrimen ponit, quod **μελανοῖν** significet, post factum sapere, ac de errore admisso ita dolere, ut corrigas, idq; Latinis significare, *Resipiscere*, neque unquam proprie poni, nisi in bono; **μελανέλεθαι** vero significare, post rem aliquam factam sollicitum & anxium esse; quod Latinis sit *Pœnitere*, idque etiam usurpari posse in vitio. Verum licet verbum **μελανέλεθαι**, nonnunquam solum dolorem, tristitiam ac displicantiam indicet, ut ex Judæ Ischarioth Historia Matth. 27, 3. patet; non desunt tamen loca, ubi in bonam partem accipitur, v. g. Matth. 21. v. 29. *Ille respondens ait: nolo; Postea autem pœnitentia*

A 2 tia

tia motus abiit. Et v. 32. *Vos autem videntes nec pœnitentiam habuistis* (ἢ μετεμελήθητε) *postea, ut crederetis ei.* adde 2 Cor. 7, 8. Hebr. 7, 21. imò è contrario μετανοια nonnunquam merum dolorem s. displicentiā indicat, e. gr. Luc. 17, 3. ubi de qualicunq; offensæ contra proximum admissæ pœnitentia dicitur: *Εὰν μετανοήσῃς.* & v. 4. μετανοῶ Pœnitet me. & Matth, 12, 41. Ninivitæ ad prædicationem Jonæ pœnitentiam (μετανοίαν) egiſſe leguntur; quæ pœnitentia tamen externa, civilis ac temporaria tantum fuit. conf. Hebr. 12, 17. Prov. 14, 15. hinc & Græci Patres Chrysostomus, & Epiphanius, his vocibus promiscue utuntur. Tertia vox græca ἐπιστροφὴ Conversio, est ex ἀποδιδούσῃ, super, & ερέφω verto.

§. III. Latinæ voces sunt: *Pœnitentia, Resipiscētia, Conversio* intransitive s. subjective accepta. *Pœnitentia* dubio procul descendit à *pœnitētē*: quod est à *pœna* & *punio*, antique *pœnio*, quia is, quem *pœnitētē*, dolendo a se quasi *pœnam* exigit suæ temeritatis; hinc secundum *Isidorum Hispal.* Exhortat. ad *Pœnitētē*: *Pœnitentia* dicitur quasi *pœnitentia*, quia *homo* punit *pœnitendo*, quod male admisit. *Erasmus* quidem vult, *Pœnitentiam* dici quasi pone *tenentiam*: ponenda nimirum *tenentia* peccati, & postea *tenenda* sententia alia. Sed usitator est derivatio prior. *Resipiscētia* dicitur à *re* & *sapio*, quia à *stultiitia* resipiunt, qui resipiscunt, ad frugem redeunt, ac *vitia* *virtutibus* emendant. Tertulliano l. de *pœnitētē*. Ambros. lib. ad virginem lapsam C. 8. Hieron. Ep. 8. & 47. it. Comm. in Jes. 3. dicitur *secunda post naufragium tabula*. Damasceno lib. 2. de Orthod. Fid. C. 30. Εὐλόγια διαβόλου πρὸς τὸν θεὸν ἐπάνοδος.

§. IV.

(5.)

§. IV. Conversio seu Pœnitentia hominibus tributa, accipitur (1) vel *active* s. *intransitive* pro officio & actu hominum. (2) vel pro *externis signis* e.g. lachrymis, Jejunio, humicubatione, cilicio &c. 2 Paral. XXXIII, 12. Matth. XI, 21. Joh. 3, 7. 8. vel (3) pro *interno motu* cordis, quem totius hominis immutatio in melius comitatur, ita hoc loco accipitur. Porro accipitur vel ὁλῶς seu *complexè* & *totaliter*, vel *μερικῶς* s. *partialiter* & *inadæquate*. Totaliter s. *complexè* omnes actus notat, qui pertinent ad pœnitentiam, quales sunt Contritio, Dolor de peccato, Confessio, Fides, propositum mutationis vitæ; partialiter s. *strictius* & *inadæquate*, fidei contradistincta, solum doorem. Totaliter accipitur Jerem. 18, 8. Ezech. 33, 11. Matth. 3, 4. c. 9, 13. Luc. 3, 3. c. 24, 47. Act. 3, 19. c. 5, 31. c. 17, 30. c. 26, 20.

§. V. Pœnitentia est actus peccatoris, per prædicationem Legis & Evangelii excitatus, quo homo agnoscens peccata, & dolens de peccatis, spe veniæ ad Christum tanquam gratiæ Thronum confugit, ad impetrandam Remissionem peccatorum; ac totam vitam suam in melius mutare proponit, & mutat.

§. VI. Causa Efficiens Principalis est Deus. 1 Reg. 18, 37. Jer. 31, 18. Act. 5, 31. Act. II, 18. 2 Tim. 2, 25, 26. Appropriate Spiritus S. unde 2 Cor. 3, 8. verbi ministerium, ministratio Spiritus appellatur, & fideles 1 Cor. 6, 11. abluti, sanctificati & justificati in nomine D. N. J. C. in Spiritu Dei nostri, dicuntur. Principium est gratia Dei per verbum Evangelii indulta, qua homo vires ad resipiscendum accipit, quarum ope peccata sua agnoscit, de iis dolet, ea confitetur, ad Mediatorem confugit & vitam emendare proponit, ac revera emendat.

A 3

§. VII.

§. VII. *Causa media est Verbum Dei tam Legis quam Evangelii.* Lex hic partes suashabet, ratione Agnitionis peccati & Contritionis : ac præstat sequentia. (1) Officium homini proponit, Deut. 6, 5. c. 27. 26. (2.) peccatorem accusat, in eoque peccati agnitionem operatur, illiusque convincit. Rom. 3, 20. Rom. 7, 7. (3) Pœnam minatur, 2 Cor. 3, 6. (4) Conscientiam pungit & vexat, Act. 2, 37. (5) Imo hominem peccati convictum ad desperationem adigit ; Gen. 4, 13. Matth. 27, 32. Cor. 7, 10. hicq; Lex subsistit; unde patet, ex lege nullam esse pœnitentiam salutarem, nisi accedat Evangelium : Quod sequentia operatur (1) Mediatorem offert, Joh. 1, 29. 1 Tim. 1, 15. (2) medium docet, quo mediatoris compotes fieri possimus Marc. 1, 15. (3) salutem promittit illis, qui mediato-rem vera fide recipiunt. (4) homines erigit & solatur. Joh. 3, 16. (5) atque sic fidem in homine gignit. Ad quorum effectuum productionem Deus ordina-rie utitur *Ministris* Evangelii, 2 Cor. 5, 29. à quo ordinario agendi modo tamen Deus recesit in exemplo latronis conversi & Pauli fideles persequenteris.

§. VIII. MOTIVA, quibus Deus in verbo suo ad producendam veram Resipiscientiam, utitur; sunt : (1) *Ira DEI* contra peccatores, Matth. 11, 20, 21. c. 23, 37. 38. Luc. 13, 3. 5. Rom. 2, 4. 5. (2) *Exempla Iudiciorum* Dei contra impenitentes, v. g. diluvium, Eversio Sodomæ & Gomorrhæ, captivitas Babylonica, Excidi-um Hierosolym. &c. (3) *Beneficia* varia eum in finem proposita, ut homines incitentur ad pœnitenti-am : eaque vel *praeterita*, v. g. Creatio, Redemptio, Sanctificatio, quæ mature considerata peccatoribus in mentem revocant, qualem Deum offenderint : nim. benignum Patrem, Creatorem, Conservato-rem

(7.)

rem, Redemptorem & Sanctificatorem ; vel futura
s. comitantia, qualia sunt, Remisio peccatorum, sta-
tus gratiae & salus æterna. (4) Praecepta & adhor-
tationes ad pœnitentiam, Ez. 33, II. Joel 2, 12. (5) Pro-
missa gratiae resipiscientibus facta, Jes. 1, 16, 17, 18. E-
zech. 18, 27. C. 33, II. (6) Exempla eorum qui acta
Pœnitentiæ Misericordiam consecutisunt: qualia sunt
Davidis, 2 Sam. 12, Manasse 2 Paral. 33, II. 12, 13. Nini
vitarum Jon. 3, 10. Petri [Joh. 21, 15, 16, 17. Pauli I.
Tim. 1, 15, Publicani Luc. 18, 14. Filii prodigi Luc. 15, 20.
Latronis in Cruce Luc. 23, 43. mulieris peccatricis, Luc. 7, 47.

§. IX. Causæ adjuvantes sunt nonnunquam,
afflictiones, morbi & castigationes, nostræ vel alio-
rum Ps. 119, 71. Jer. 31, 18, 19. Thren. 3, 20. 21. Joh. 4,
47. Hebr. 12, 6, 7.

§. X. Subjectum Denominationis s. Quod, non sunt
Angeli vel boni vel mali; Sed homines peccatores, adul-
ti: & quidem, ex seria Dei Voluntate, Omnes Act.
17, 30. nec tantum homines simpliciter spectati, sed
lapsi vocati, viribus gratiae ad pœnitendum suffici-
entibus instructi, ac Fide, quoad assensum, donati;
unde evitabiliter peccant homines, pœnitentiam
peccatorum suorum omittentes.

§. XI. Subjectum Quod s. inhaesoris, remotum, est
Anima hominis; proximum vero est tam Intellectus,
quem illuminari, Verbo credere & peccatum agno-
fcere oportet; quam Voluntas, quæ de peccato dolere,
corrigi, ad veram partem inflecti & ad Deum ac
Justitiam converti debet.

§. XII. Objectum Pœnitentiæ sunt omnia pecca-
ta, non solum gravia, sed & levia, comparate sc. talia.
Pro discrimine tamen peccatorum Pœnitentia Ordinaria s. quotidiana, vel Extraordinaria esse debet: Ex-
tra-

extraordinaria enim s. mortalia peccata extraordinariam quoque Pœnitentiam requirunt. Præterita etiam peccata, in juventute vel alias dudum commissa oblivioni tradenda non sunt, Dev. 9, 7. 5. Ps. 25, 7. ut potest quorum recordatio utilis est ad humilationem, Deut. 9, 6. ad gratum animum, erga Deum, 1 Tim. 1, 12, 13. & ad commiserationem ac lenitatem, erga alios peccatores, testandam Tit. 3, 2. 3.

§. XIII. *Materia ex qua Pœnitentiæ proprie dicta non datur*: Hæc enim in substantiis & quidem corporeis locum tantum habet. Nec proprie *partes* Pœnitentiæ competunt, propter eadem rationem; cum substantiæ corporeæ tantum partes essentiales & integrales habeant. Quia tamen *Motus* vel *Actus* Pœnitentiales à Theologis passim, analogicè, *Partes pœnitentiæ* dicuntur, nos quoque à stylo ordinario Theologorum non recedemus.

§. XIV. *Partes Resipiscentiæ* à variis varie re censemur. *Pontificii* tres statuunt: *Contritionem cordis*, *Confessionem oris*, *Satisfactionem operis*. *Lutherani* constituunt duas: *Contritionem*, & *Fidem*; quibus non tanquam partem, sed tanquam effectum addunt novam obedientiam.

§. XV. *Reformatorum* quidam constituunt duas *Resipiscentæ Partes*: scil. *Mortificationem Veteris* & *Vivificationem Novi hominis*, quæ sententia est *Calvini* Instit. Lib. 3. c. 3. §. 3, 8. Catech. Palat. qu. 88. Zach. Ursini Explic. Catech. ad qu. 88. Bucani Loc. 30. qu. 16. & quorundam aliorum, quas Partes etiam proponit *Melanchthon* Apolog. Aug. Confess. p. m. 134. in Re petit. Confess. Aug. p. 275. it. Exam. Ordinand. p. 799. it. Resp. ad Artic. Bavar. p. 914.

§. XVI.

(9.)

§. XVI. *Mortificatio* Veteris hominis, quæ hic admitti potest, est, animæ dolor & terror ex agnitione peccati & sensu judicii Dei conceptus. *Vivificatio* est consolatio, quæ ex fide nascitur, ubi sc. homo peccati conscientia prostratus, ac Dei timore percusus, postea in Dei Bonitatem, Misericordiam, gratiam, salutem, quæ est per Christum, respiciens, sese erigit, respirat, animum colligit, & velut è morte in vitam redit, ut refert Calvin. *Instit.* I. 3. c. 3. §. 3. Hæcque Mortificatio fit per Legem, nihilque aliud est quam Contritio Scholasticorum ; Vivificatio autem coincidit cum Fide. Ea vero Mortificatio, quæ infert totius carnis peccaminosæ interitum, eaque Vivificatio, quæ est imaginis divinae plena in homine restauratio & pius pie vivendi affectus, de qua agit Calvinus c. l. §. 8. 9. Pœnitentiam non constituit ; Sed constitutam sequitur, ac pertinet ad Sanctificationem, ad Fidei ac Pœnitentiæ fructus, ad Pœnitentiæ exercitium & continuationem.

§. XVII. Alii tamen tres, Pœnitentiæ partes constituunt, 1. Contritionem 2. Fidem 3. Propositum emendationis, quam postea, tanquam Effectus sequi debet emendatio vitae actualis, Bucan. Loc. 30. qu. 5. Sohnius, Abr. Scultetus, &c. quibus nos assentimur.

§. XVIII. *Contritio* est primus Pœnitentiæ actus, quo homo peccator legis terrore percitus, iraque divinæ sensu tactus propter peccata per Legem agnita, ex Charitate in Deum offensum, gravissime dolet ac tristatur, eaque serio odit & detestatur. Paulus 2 Cor. 7, 10. distingvit λύπην καὶ θεσφαλίαν πονηρίαν, ac docet : Quæ secundum Deum tristitia est, Pœnitentiam in salutem stabilem operatur ; Mundi autem tristitia mortem operatur.

B

§. XIX.

(10.)

§. XIX. *Contritio* (Hebraica voce נִשְׁבַּר Ps. 51, 19. Ps. 147, 3. Jes. 66, 2. *Confractio*, & Græca σύντριψμα & συντελέσματος Rom. 3, 16. & Matth. 12, 20. expressa) dicitur a verbo *Contero*, quod significat res duras in minutissimas partes reducere: hinc, quia peccatum cor hominis durum reddit, actus ille, quo durtia ea tollitur, merito *Contritio* vocatur.

§. XX. Complectitur tria: 1. *Agnitionem Peccati*. 2. *Dolorem de Peccato*. 3. *Confessionem Peccati*, ut pote, quæ nihil aliud est, quam agnitus Peccati coram alio, np. Deo vel homine.

§. XXI. *Agnitus Peccati* ex Lege omnino necessaria est, Jer. 3, 13. *Agnosce iniquitatem tuam, quia in Dominum Deum tuum prævaricata es.* Jes. 46, 8. *Memento istud & confundamini & redite prævaricatores ad cor.* inde David Ps. 51, 5. *iniquitatem meam ego cognosco & peccatum meum contra me est semper.* Et Israelitæ Jer. 14, 20. *Cognovimus, Domine, impietas nostras, iniquitates patrum nostrorum, quia peccavimus tibi.*

§. XXII. Quia autem peccatinoitia ex Lege est, Rom. 3, 20. & c. 7, 7. Inde non vulgaris notitia Legis divinæ scriptæ requiritur ab illis, qui pœnitentiam peccatorum agere volunt: Præterea requiritur exactum *Conscientia* examen ad normam Legis divinæ instituendum: Idque eo magis quia ipsi gentiles ductu luminis naturalis ejusmodi examen à suis exegerunt. Sic in Pythagoræ Carm. aur. præcipitur:

Non prius in dulcem declines lumina somnum

Quam ter totius repetiveris acta drei,

Quo prætergressus? quid factum in tempore? quid non?

Cur illi facto decus abfuit, aut ratio illi? &c.

Sene-

(ii.)

Seneca Lib. 3. de ira c. 36. *Animus quotidie ad rationem reddendam vocandus est.* Faciebat hoc Sextius, ut consummato die cum se ad nocturnam quietem receperisset, interrogaret animum suum: *Quod hodie malum tuum sanasti?* Cui vitio obstitisti? *qua parte melior es?* Desinet ira & erit moderatior, quæ sciet sibi quotidie ad judicem esse veniendum. *Quid ergo pulchrius hac consuetudine executandi totum diem?* Idem ibidem suum exemplum proponit: *Utor hac potestate & quotidie apud me causam dico.* Cum sublatum ē conspectu lumen est, & continxuit uxor, moris jam mei conscientia, totum diem mecum scrutor, facta ac dicta mea remetior. *Nihil mihi ipse abscondo, nihil transeo;* *Quare enim quicquam ex erroribus meis timeam cum possum dicere:* *Vide ne istud amplius facias, nunc tibi ignosco.*

§. XXIII. *Agnitionem Peccati sequi debet, Dolor de peccato, non ille mundi, sed secundum Deum ac proinde salutaris,* 2 Cor. 7, 10, cuius necessitas elucet 1. ex præcepto divino, Joel 2. v. 12. 13. *Convertimini ad me in toto corde vestro, in jejunio, & in fletu & in planctu & scindite corda vestra & non vestimenta vestra & convertimini ad Dominum Deum vestrum.* it. Deut. 30, 1. 1 Reg, 8, 46. 2. ex promissione divina, Jes. 66, 2. *Adquem respiciam, nisi ad pauperculum & contritum Spiritu & trementem sermones meos?* Quod & agnoscit David, Ps. 51, 19. *Sacrificium Deo Spiritus contribulatus: Cor contritum & humiliatum, Deus, non despicias.* 3. ex Exemplis verè contritorum: Davidis, Ps. 6. *integro:* Domine ne infurore tuo arguas me &c. &c. Ps. 38, 3. 4. 5. *Sagittæ tuæ infixæ sunt mihi:* & confirmasti super me manum tuam, non est sanitas in carne mea à facie iræ tue: Non est pax osib[us] meis à facie peccatorum. Quoniam ini-

B 2

qui-

quitates meæ supergressæ sunt caput meum, & sicut onus grave gravatæ sunt super me. adde v. 7. 9. II. 2 Sam. 12. 7. 13. 16. &c seqq. c. 24. v. 10. Ninivitarum Jon. 3, 5. qui prædicaverunt Jejunium & vestiti sunt saccis à majore usque ad minorem. Petri, Matth. 26, 75. qui flevit amare. Recens conversorum primâ Pentecostes, Act. 2, 37. qui dictis Petri auditis compuncti sunt corde & dixerunt ad Petrum & ad reliquos Apostolos: Quid faciemus, viri fratres? Petrus vero ad illos: Pœnitentiam (inquit) agite.

§. XXIV. Ad Contritionem requirunt Scholastici quidam, summam doloris intensionem, quam homo præstare posit per totum conatum sibi possibilem, ut Adrianus VI. in 4. quæst. 2. de Pœnitent. Alii requirunt summam intensionem, non quidem absolute, sed comparate, ita ut homo majore intensione doleat de peccato, quam de quolibet alio malo, & quam diligit quodlibet bonum creatum. Ut Petrus Soto lect. 14 & 15. de pœnitent: Alii, licet ad Contritionem non requirant summam intensionem, requirunt tamen certum aliquem Gradum intensionis, quem Deus norit, ut Scotus in 4 distinc. 14. quæst. 2 artic. 2 & Thomas in 4 distinc. 17. artic. 7. quæst. uncula 3. referente Becano Theol. Schol. Part. 3. Tract. 2. c. 35. Qv. 2. n. 2. 3.

§. XXV. Verum rectius alii negant requiri summam doloris intensionem ex toto conatu voluntatis: 1. Quia scriptura hoc non exigit. 2. Quia nemo certo scire posset, an operetur ex toto conatu; si ergo id necesse esset, multi scrupuli orirentur, i.e. dubitandum semper esset, an sumnum doloris gradum attigissemus 3. quia nec in aliis Theologi-
cis

cis virtutibus, fide, charitate, ac spe, intensio summa est necessaria 4. Quia inter vere pœnitentes alii magis, alii minùs dolent, ut patet ex Luc. 7, 47. *Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum vid.* Beccan c. l. n. 5. qui proinde requirunt summum contritionis dolorem *appreciativè* i. e. peccatum perpetratum majoris debere æstimari, quam quodvis aliud damnum vel malum perpessum, ac tantopere peccata detestanda esse, ut voluntas parata sit, potius quævis alia mala perpeti, omnibusque fibicharis privari, quam rursus mortaliter peccare. Vid. Joh. Fabricii System. Theol. Loc. 12. Aphor. 2. §. 3. p. m.

572.

§. XXVI. Nostra sententia est, in Contritione requiri tristitiam s. dolorem serium, sincerum ac sumum & vehementissimum, intellective saltem, quo ad displicentiam voluntatis, quamvis sensitive non nunquam alii dolores magis appareant intensi. Ames. de Conscient. Lib. 2. c. 8. §. 7. eamque probamus i. quia Scriptura vult *toto corde* dolendum. it. *Scindendum cor*, ut Joel. 2, 12. adde Devt. 30, 1. 1. Reg, 8, 46. quod præstitit Josias, qui *conversus est ad Dominum in omni corde suo & in tota anima sua & in universa virtute sua*, 2 Reg. 23, 25. quod item affirmatur de quibusdā Judæis Jer. 24, 7. & quia flere, plorare, plangere, lugere & corda scindere jubemur, Joel. 2, 12. 13. Matth. 5, 5. Luc. 6, 21. 25. jac. 4, 9. (2.) Exemplis verè resipiscientium, v. g. Davidis, qui Ps. 6, de se ipso ait v. 3, 4. *conturbata sunt ossa mea, & anima mea turbata est valde.* v. 7. *laboravi ingemitu meo, lavabo per singulas noctes lectum meum, lachrimis meis stratum meum riga-*

bo. conf. Ps. 32, 4. Ps. 38, 3, 4. 5. 7. 9, 11. Hiskiæ, qui
jes. 38, 3. flevit fletu magno. v. 14. *Sicut pullus birun-*
ainis sic clamabo, gemam ut columba. Conf. 2 Reg. 20, 2.
Manassæ, 2 Paral. 33, 12. 13. Petri, qui agnito peccato flevit
amare, Matth. 26, 75 & eorum, qui audita ejus concione
compuncti sunt corde, Act. 2, 37. it. Publicani, qui pectus
stum percutiebat, Luc. 18, 13. (3) probamus ex voci-
bus Scripturæ, Hebraica ἡμῶν Græcâ συνέπεμψενος, Latini
nâ *Contritio*, quæ sanè maximum cordis dolorem in-
ferre nemo negabit. (4.) *Quia vera & seria tan-*
tum contritio Deo grata est, Ps. 51, 19. *Sacrificium Deo*
spiritus contribulatus; cor contritum & humiliatum Deus
non despicies. Esa. 66, 2. ad quem resipiciam nisi ad pau-
perem & contritum Spiritu. & trementem sermones meos.
Math. 5, 5. *beati qui lugent c. 11, 5.* Pauperes evangeli-
zantur v. 29. *Venite ad me omnes, qui laboratis & one-*
rati estis, & ego reficiam vos.

XXVII. Scholaſtici diſtingvunt inter *Contritionem*
& *Attritionem*, dicuntque, *hanc esse imperfectam, il-*
lam vero perfectiorem; diſſentiunt tamen ipſi inter
ſe, in quo illa imperfectio Attritionis conſistat. Alii
eam posuerunt in minori intensione & brevi dura-
tione: Alii in partiali ſeu de aliquibus tantum pec-
catis dolore. Alii putant Contritionem diſſer-
re ab Attritione ſola acceſtatione divina; Alii, diſ-
tingvi per informationem gratiæ juſtificantis, quaſi,
detefatio peccati, antequam coniuncta ſit cum gra-
tia ſanctificante, vocetur Attritio, cum ea vero con-
iuncta vocetur Contritio, Concilium vero Tri-
dentinum ſeff. 14. C. 4. conſlusit, Contritionem ab
attritione in eo diſſerre, quod Contritio profiſcatur
ex motivo Charitatis Dei; Attritio vero ex turpitu-
di-

dine peccati, vel ex Gehennæ & pœnarum æternarum metu.

XXVIII. Nos quidem non diffitemur, dolore de peccato oriri posse ex metu pœnæ commeritæ, nec nisi vitæ emendatione evadendæ, à quo metu Joh. Baptista argumentum sumebat, homines ad pœnitentiam hortandi, Matth. 3, 10. jam securis ad radicem arborum posita est ; omnis ergo arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur & in ignem mittetur. & Christus Luc. 13, 3. nisi pœnitentiam habueritis omnes similiter peribitis. Adeoque metum pœnæ veræ Resipiscentiæ initium esse, quod & ex Ninivitarum pœnitentia appetet, qui ex metu pœnæ instantis ad prædicationem Jonæ pœnitentiam egerunt, Jon. 3, 6. Attamen ut dolor de peccato Deo gratus sit & remissionem peccatorum producat, oriri debet ex seria consideratione Dei optimi, maximi, & sanctissimi, Creatoris, Conservatoris, Redemptoris, ac Patris benignissimi, cuius offendio æternam inter Deum & peccatorem separationem producit, Jes. 59, 2. Ejusmodi dolor ex amore Dei vel, Stylo, Scholasticorum ex motivo Caritatis fluens, est salutaris, ac secundum Deum, & Pœnitentiam in salutem stabilem operatur, 2 Cor. 7, 10. & fructus Pœnitentia dignos efficit ; cum ē contrario dolor ex solo pœnæ metu ortus subito evanescat, nullusque fructus proferat, cuius exemplum habemus in Achabo, 1 Reg. 21, 17. seqq. Juda, Matth. 27, 5. & Pharaone Ex. 10, 17.

XXIX. Dolori de peccato juncta est *Confessio*; Græce ἔξουλόγησις, Hebr. 10, 11 utpote, quæ nihil aliud est quam agnitus peccati coram alio, np. Deo vel hominibus : Eaq; rursus est vel *publica*, quæ fit coram in & cum Ecclesia ; Lev. 16, 21. Jud. 10, 10. 1. Sam. 7, 6.

Neh.

Neh. 9, 1. 2. Dan. 9, 4. seq. vel *privata*, quæ fit vel Deo
 Num. 5, 7. Esr. 10, 11. Neh. 1, 6. Luc. 18, 13. Ps. 32, 5. Pl.
 51, 6. 1 Joh. 1, 9. vel *Ministro* 2. Sam. 12, 13. vel mem-
 bro cuidam Ecclesiæ privatim. Jac. 5, 16. Luc. 17, 4.
 Utraque est vel *generalis* vel *specialis*: *illa*, qua pœni-
 tentes se contra universam Dei Legem peccasse con-
 fitentur; *Hæc*, qua resipiscens certum aliquòd vel
 grave vel leve peccatum Deo, vel ministro vel alii fi-
 deli detegit ejusque consilium & solatium implorat.

XXX. Confessionis Necessitatem probant 1.
 dicta Scripturæ: Prov. 28, 13. *Qui abscondit scelera sua,*
non prosperabitur; qui autem confessus fuerit & reliquerit
ea, misericordiam consequetur. 1. Joh. 1, 9. Si *confiteamur*
peccata nostra, fidelis est & justus, ut remittat nobis pecca-
ta nostra & mundet nos ab omni iniquitate. Si dixerimus,
quoniam non peccavimus, mendacem facimus eum & verbū
ejus non est in nobis. Conf. Lev. 16, 21. Num. 5, 7. Esd.
 10, 11. 2. exempla, Davidis Ps. 32, 5. *Delictum meum co-*
gnitum tibi feci, & *injustitiam meam non abscondi*. *Dixi:*
confitebor adversum me injustitiam meam Domino & *tu re-*
missisti impietatem peccati mei. Ps. 38, 4. 5. Non est sanitas
in carne mea a facie iræ tuæ; non est pax ossibus me-
is a facie peccatorum meorum: quoniam iniquitates
meæ supergressæ sunt caput meum & *sicut onus grave gra-*
vata sunt super me. Ps. 51, 6. *Tibi soli peccavi* & *malum*,
coram te feci. v. 7. Ecce in iniquitatibus conceptus sum &
in peccatis concepit me mater mea. 2. Sam. 12, 13. *Dixit Da-*
vid ad Nathan: Peccavi Domino. c. 24, 10. *Dixit David*
ad Dominum: Peccavi valde in hoc facto; sed precor. Do-
 mine, ut transferas iniquitatem servi tui, quia stulte egini-
 mis. Manassæ, 2 Paral. 33, 12. 18. Populi Israelitici, Jud.
 10, 10. 1 Sam 7, 6. Judæorum Captivorum, Dan. 9, 4.

5.6.7.

5. 6. 7. Neh. 1, 6. c. 9, 1. 2. Filii Prodigi Luc. 15, 21. Pu-
blicani Luc. 18, 13. Auditorum Joh. Baptista Math. 3,
6. Marc. 1, 5. Auditorum Petri Act. 2, 37. 38.

XXXI. In Confessione Privata Verbi ministro
facta, non solum generalis peccatorum, sed & Speci-
alis, hujus vel illius, gravioris s. enormis peccati dete-
ctio utilis est, ut Pœnitentes de gravitate peccati in-
formati, ad justam ejus æstimationem incitati & mo-
niti, propter illud correpti, atque in posterum pecca-
ta vitare & vitam emendare jussi, tandem promissio-
nen Remissionis Divinæ consequantur, exemplo Da-
vidis, 2 Sam. 12, 13. c. 24, 10. & licet quovis tempore
Pœnitentes ejusmodi Confessionem coram Pastore
suo edere possint, maxime tamen convenit tempo-
ri, quo se ad S. Cœnæ usum præparant, quia tunc se-
ipsos probare jubentur, ut digne Cœna Domini utan-
tur, 1 Cor. 11, 28. 29. Vid. Calvin. Instit. l. 3. c. 4. §. 12.
13. Bucan. Loc. 30. qu. 22. Leidenses Synops. Pur. The-
ol. Disp. 32. th. 46.

XXXII. Nec tamen omnia & singula peccata
cum omnibus circumstantiis enumerari necesse
est, quod requirunt Pontificii in Confessione Auricu-
lari ex instituto Innocentii III. in Concil. Lateran. Cap.
21. ap. Caranz. p. 606. & Concil. Trid. Sess. 14. C. 5.
Can. 7. 8. Bellarm. de Pœnit. l. 3. c. 2. & c. 9. Nam 1.
Confessio talis caret mandato & Promissione DEI.
Sine quibus tamen in re tam ardua nihil constituendū erat. (2) Caret exemplo; imo non desunt
exempla contraria eorum qui peccata sua generali-
ter confessi sunt, ac Remissionem eorum obtinue-
runt sine speciali ac secreta omnium peccatorū cum
omnibus circumstantiis aggravantibus enumeratio-

C ne

ne, ut Matr. 9, 2. c. 3, 6. Luc. 7, 47. 48. Act. 2, 37. 38. (3) Quia requirit conditionem impossibilem. Ps. 19, 13. *Delicta quis intelligit?* ab occultis meis munda me, non diffidente Bellarum de Pœnit. l. 3. c. 12. p. m. 1164. & Becano Præloq. ad Man. Controv. §. 19. (4) quia est Carnificina Conscientiarum: fatente Casandro ad Art. II. Aug. Conf. Si Confessio intelligatur de nimis anxia inquisitione omnium Circumstantiarum, quæ in multis Conscientiæ Carnificinam gignit, hanc nemo moderatus approbat. Verum si &c. (5) Quia pudori, verecundiæ ac honestati adversa est, ut patet ex Casuistarum libris quibus obscenæ quæstiones proponuntur. (6) Quia Rebusp. Regibus & Principibus perniciosa est accedente in primis Sigillo Confessionis. (7) Quia est instrumentum stabiliendi dominatus Pontificii. quo de vide Dallæi Epist. Dedicat. Tractatui de Auriculari Confess. præmissam. (8) in antiquis Conciliis & Patribus nullum talis Confessionis vestigium extat. quod fassi sunt Erasmus Annot ad Epist. Hieron. ad Oceanum. Polyd. Vergil. de Inventor. rer. l. 6. c. 1. Beat. Rhenanus Præfat in lib. Tertull. de Pœnit. it. Rigaltius de quibus vide Dall. de Sacram. Confess. l. 4. c. 39. quin *Nectarius* Constantopolitanæ Ecclesiæ Episcopus propter Diaconum, qui prætextu Confessionis privatæ Matronam compresserat, Confessionem Auriculariem sustulit. Cujus sententiam Chrysostomus Nectarii successor approbavit. Claudim⁹ hanc thesin verbis Cassandri ad Art. II. A. C. *Credo de hac re Controversiam nullam fuisse futuram, si non salutaris hæc confundi medicina ab imperitis & importunis medicis, multis inutilibus traditiunculis infecta & contaminata fuisse, quibus Conscientiis, quas extricare & levare debebant, laqueos injecerunt & tangvam tormentis quibusdam excarnificarunt.*

XXXIII.

XXXIII. Secunda Resipiscentiæ Pars est *Fides*, non quat. significat Assensum Notitia rerum Credendiarum nixum & Deo in Verbo suo loquenti adhibitum : hoc enim sensu Fides ordine præcedit Resipiscentiam, hancq; producit, cum nemo serio Pœnitentiā peccatorū agere possit, nisi credat vera esse, quæ Deus resipiscentibus promittit & impœnitentibus minatur, quod recte monuerunt, Calvinus Inst. l. 3. c. 3. §. 1. 2. 3. & Beza Vol. 1. Absters. Cal. Hesh. it. Bellarm. de Pœnit. lib. 1. c. 19. Sed quat. significat fiduciam, qua agnitione peccatorum, indeque miseriæ nostræ intimo sensu ducti, impotentiaque ex miserrimo, in quo peccatum nos collocavit, statu emergendi, nobis consciī, ex nobis ipsis egredimur & ad Deum propter Christum Gratiæ thronum, spe obtinendæ Remissionis peccatorum configimus ; quam hoc pertinere probamus (1) ex Marc. 1, 15. *Pœnitentiam agite & credite Evangelio.* Act. 20, 21. Paulus testificabatur Iudeis & Græcis Pœnitentiam in Deum & Fidem in D. N. J. C. (2) quia Christus a Contritis Fidem requirit hacque eos solatur, Matth. 9, 2. *Confide, fili, remittuntur tibi peccata tua.* v. 22. *Confide, filia, fides tua te salvam fecit,* quod confirmat Paulus, quoties fide nos justificari docet, ut Rom. 3, 24. 25. 26. 28. c. 4, 5. c. 5, 1. (3) quia Pœnitentia sine fide non esset εἰς ζωὴν, Act. 11, 18. nec salutaris ac secundum Deum, sed Pœnitentia Mundi esset 2 Cor. 7, 9, 10. Caini & Iudæ Pœnitentiæ non absimilis, Gen. 4, 13. Matth. 27, 5. (4) quia contra desperationem, in Dolore de Peccatis, Promissiones divinæ, mihi, Tibi, illi, applicandæ veniunt, quod sine Fide fieri non potest, 1 Tim. 1, 16. *Ideo misericordiam consecutus sum, ut in me primo ostenderet* J. C. *omnem patientiam ad informatiōnēm aliorum crediturorum.* Gal. 2, 20. Joh. 20, 28. Job. 19, 25. Cant. 2, 16. Conf. Disf. de Fide C. I. §. 8.

XXXIV. Tertia Resipiscentiæ Pars est *Propositorum emendandi vitam*, quo pœnitens perspecta peccati malignitate, ex sensu iræ Dei contra peccatum & odio contra illud, peccatum detestatur, idque impotenterum cane pejus & angve fugere & vitam in melius mutare constituit. Hanc exigit Deus Jer. 7, 3. *bonas facite vias vestras & studia vestra & habitabo vobiscum in loco isto.* v. 5. *Quoniam si bene direxeritis vias vestras & studia vestra habitabo vobiscum in loco isto.* it. c. 18, 11. *revertatur unusquisque à via sua mala & bonas efficite vias vestras & studia vestra.* Joh. Bapt. Matth. 3, 8. *Facite fructum dignum pœnitentia.* Et Christus Joh. 5, 14. *ecce sanus factus es, jam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat.* David promittit Ps. 51, 15. *Docebo iniquos vias tuas: & impii ad te convertentur.* Jes. 38, 15. Ps. 119, 106. *juravi & statui custodire judicia justitiae tuæ. & Israëlitæ Hos. 14, 4.* *Affur non salvabit nos, super equum non ascendemus, nec dicemus ultra: Dei nostri opera manuum nostrarum:* Hoc autem Propositum emendandi vitam non inefficax & sterile, sed efficax esse debet, ita ut actualis emendatio vitæ illud sequatur & homo pœnitens ipso opere id exequatur, totam vitam suam immutet, veterem hominem exuat, & nova Creatura fiat. Matth. 7, 21. Jac. 1, 22. 25. Apoc. 22, 14 Eph. 4, 22. 23. 24. Gal. 6, 15, 2 Cor. 5, 17.

XXXV. Quod vero Satisfactionem, tertiam Pontificiorum Pœnitentiæ partem spectat, dubitandum non est, restitutionem famæ, honoris, bonorum &c. proximo, in certis casibus, faciendam esse, cum non remittatur peccatum, nisi restituatur ablatum; Ecclesiæ quoq; propt. scđalū satis fieri debere; illa tn. Satisfaction non est compensatio ad veniam apud Deū promerendam, licet hoc & Judæi velint, quia alias, quod folius Chri-

Christi est, transferretur in homines. Jes. 51, 5. 1 Tim.
2, 9. Jer. 31, 34. Jes. 44, 22. Ps. 32, 2. Sed erat olim
(1.) testificatio seria veræ ac sinceræ erga Deum tri-
stitia super peccato graviori commisso. (2.) erat de-
claratio intimi doloris Ecclesiæ facta, propter scanda-
lum Ecclesiæ datum. (3.) ut alii, visis pœnitentium
lachrimis planctu, sacco, ciliciis, prostrationibus, gra-
vitatis peccati admonerentur & à peccatis deterre-
rentur. (4.) Ut ipsi lapsi hac disciplina ad veram pec-
cati æstimationem, ad serium de peccatis dolorem,
ad timorem iræ Dei, ad fidem, misericordiam Dei
propter Christum implorantem, & ad sincerum
emendationis propositum incitarentur. (5.) Ut ec-
clesia aliis fidem faceret, se non docere libertatem
seu impunitatem peccandi, vid. Chemnit. Exam.
Concil. Trid. ad Sess. 14. c. 8.

XXXVI. Satisfactio hæc Canonica, in veteri
Ecclesia absolvebatur quatuor gradibus, quorum
primus vocabatur πρόσκλαυσις vel πρόσκλαυσις proflectio
seu *adflectio*, Lugentium, ἔξω τῆς πύλης, extra porti-
cum seu Narthecen in ipso templi aditu, vel in area
sub dio (unde χειμαζόμενοι hyemantes seu hibernan-
tes dicti) ubi ἀφερίσμενοι, ejeci, exauctiorati ac sep-
arati non solum à fidelibus, sed & à Catechumenis, in
squalore, paedore, ac luctu, nec precum participes
& quasi candidati pœnitentiæ, ad annum unum, non
nunquam biennium, triennium, quin & ad dies vitæ,
quales incestuosí, consistebant. II. ἀπόστολος i. e. *auditio*
intra vestibulum in Narthece, & quasi sub ferula,
cum Catechumenis, energumenis, ac, sub Imperato-
ribus Christianis, Judæis etiam & paganis, ad alios
duos vel tres annos, pro diversitate delictorum sta-
bant (hinc *sædis statio*) & verbum Dei, quod in Ec-

clesia legebatur, audiebant, μὴ ἀξιόμενος Ἰησος προσευχῆς ad preces tamen non admissi. III. ὑπόπτωσις, non contemplatio rerum cœlestium, ut reddidit Bellarminus, sed prostratio, dejectio, humiliatio, s. γονυκλισία, quæ erat interior admissio εἰς τὸν ναὸν, intra septa, ὅπισθεν τὸν αὐτῷ, post fideles, ubi, certarum precum Ecclesiæ, non tamen S. Cœnæ participes, tres alias annos non nunquam septem, ut in casibus adulterii vel homicidii, stabant (unde & hæc σάτις & quidem tertia dicta fuit) & cum Catechumenis exeuntibus ipsi quoque exibant. IV. Σύσασις Statio inter fideles, ubi pénitentes pari ordine cum fidelibus, ad omnes preces admittebantur, sola Evcharistiæ participatio ne fidelibus inferiores, quæ κοινωνία χωρὶς προσφορᾶς, Communion sine oblatione: & κοινωνία τῆς ἐνύπνιας, non τὸν αγιασμάτων, dicta: nec tamen cum Catechumenis amplius exibant; in eoque statu duos persæpe annos agebant. Hanc demum excipiebat illa tam diu expectata & expetita μέθεξις s. τελείωσις, ordinarie hebdomade ante-paschali, prævia absolutione, pacis datione, præviisq; ritibus orationum & manuum impositione, indulta.

XXXVII. Tametsi vero rigorem illum sequentibus temporibus non immerito mitigatum esse censeamus; merito tamen cum multis Theologis aliisque viris piis dolemus, omnem ferè delictorum gravium pénitentiam publicam in Ecclesiis Evangelicis plerisque, omissam esse, claviumque alterâ, ligante scilicet, propemodum amissa, solam solventem retineri, veteri Adamo dulce venenum sine antido to. Qua de re, præter pios Theologos, conqueritur etiam Joh. Brunnemannus, JCtus religiosiss. Jur. Eccl. Lib. 2. C. 19. §. 24. Expedivis et publicam pénitenti am

am retinere ad exemplum veteris Ecclesiae purioris; & expeditare eam heu! collapsam restituere, pœnitentia ista quæ consistit in deprecatione, quæ sit per pastorem, fere est palliativa, & pœna rationem vix habet. Sed amissimus una cum clave ligante etiam pœnitentiam publicam in Catholica pura Ecclesia semper usurpatam:

XXXVII. Forma pœnitentiaz consistit in aver-sione à malo & Conversione ad bonum seu in aver-sione à peccato, mundo & creaturis; & Conversione ad justitiam, Cœlum & Deum s. Creatorem.

XXXVIII. Terminus à quo, est Regnum Di-aboli, 2 Tim. 2, 26. manus inimicorum nostrorum Luc. 1, 74, Tenebræ & umbra mortis Luc. 1, 79. Joh. 3, 19. Eph. 5, 8. Opera tenebrarum Rom. 13, 12. via pec-catorum & cogitationes malæ Jes. 55, 7. malum Ps. 37, 27. Rom. 12, 9. Terminus ad quem, Deus: Jes. 55, 7. Joel. 2, 12. 13. Act. 14, 15. c. 26, 18, 20. Lux Act. 26, 18. Eph. 5, 8. Bonum Ps. 37, 27. Röm. 12, 9. Via pa-cis Luc. 1, 79.

XXXIX. Finis respectu DEI, Pœnitentiam exigen-tis, est gloria Bonitatis, Sapientiæ, & Justitiæ DEI; re-spectu hominis (1) Peccatorum Remissio, Ps. 32, 5. Act. 26, 18: (2) ingratiam Dei receptio Act. 11, 38. (3) immu-nitas à pœnis temporalibus & æternis. Röm 8, 1. Je-rem. 18, 8. Jon. 3, 10. (4.) Salus æterna, Rom. 4, 7, 8.

XL. Effectus immediatus est Conversio Dei ad nos Zach. 1, 3. Jer. 8, 4. Convertimini ad me & convertar ad vos, it. Joel. 2, 14. Justificatio coram Deo, vel Re-missio peccatorum, quam proinde pœnitentia, ut Conditio antecedanea, præcedere debet, Esa. 1, 16, 17, 18. Lavamini, mundi estote, auferte malum cogita-tionum vestrarum ab oculis meis. Quiescite agere perverse, discite bene facere & venite, dicit Dominus: Si fuerint pecca-

peccata vestra ut coccinum, quasi nix dealbabuntur; & si fuerint rubra quasi vermiculus, velut lana alba erunt. Luc. XXIV. 47. Oportet prædicari in nomine Christi pœnitentiam & remissionem peccatorum. Act. 2, 38. Pœnitentiam agite & baptizetur unusquisque vestrum in nomine IESU Christi, in remissionem peccatorum vestrorum. C. 3, 19. pœnitentiam agite & convertimini, ut deleantur peccata vestra. c. 8, 22. Pœnitentiam age ab hâc nequitia tua. I Joh. 1, 19. Si confiteamur peccata nostra, fidelis est Deus & justus, ut remittat nobis peccata nostra & mundet nos ab omni iniquitate. adde Ez. 18, 21. 22. 23. 30. 31. 32. C. 33, II. 14. 15. 16. Ps. 51, 3. II. Marc. 1, 4.

XLI. *Effectus mediatus est, Adoptio, unio mystica fidelium cum Deo, Sanctificatio, & exauditio precum.*

XLII. *Adjuncta sunt I. Necessitas; Matt. 18, 3. Luc. 13, 3. Ezech. 33, 11. 12. I Joh. 1, 9. Rom. 2, 5. II. Præstantia, quæ exinde elucet, qvod Deus eam in medium internum salutis ordinaverit. Joel. 2, 12. 13. Matth. 3, 2. Marc. 1, 15. Eamq; Judæi adeò extollunt, ut mundo condito eam vetustiorem faciant, Tract. Thalm. Pesach. & Nedarim ubi ita: Septem res creatæ sunt prius, quam mundus conderetur, nempe hæ: Lex, Pœnitentia, Hortus Eden, Gebenna, solium Gloriæ, Domus sanctuarii, & Nomen Messiae. Non quasi pœnitentia ante mundi Creationem revera extiterit, sed quia in decreto divino fuerit, quô ordinatum fuerit, ut post peccatum admisum, maximè debuerit exerceri in mundo: Hancque volunt, non solum tollere pœnas divinas, sed esse quoque fundamentum & columnam mundi, propter quam mundus consilitat. Bene item morituris & post decessum coram tribunalii Judicij divini substituris, suadent, ut sibi de Advocatis magnis pro-*

prospiciant, quorum patrocinio liberentur, quales
Advocates esse centent, Pœnitentiam & Opera bo-
na, cont. Buxt. Lexic. Thalm. ad Vocem גָּרוֹן.

XLIII. III. *Signa*, quibus pœnitentia indicatur,
qualia sunt, 1. *Lachrimæ*. Joel 2, 12. Judic. 20, 26. Luc.
7, 38. Matth. 26, 75. Jac. 4, 9. 2. *Planctus*. Joel. 1, 5, 13.
c. 2, 12. Jer. 4, 8. 3. *Humicubatio*. Job, 2, 12, 13. Thren. 2,
10. Dan. 9, 18. 4. *Saccus* vel *Cilicium* Ps. 35, 13. Ps. 69,
12. 1Reg. 21, 27. 2Reg. 19, 1. Jon. 3, 6, 8. Matth. 11, 21. 5.
Jejunium Joel. 2, 12, 13. Judic. 20, 26. 2Sam. 12, 16. 2Pa-
ral. 20, 3. Esd. 8, 21. Jon. 3, 5. Quæ, quo pacto in pri-
mitiva Ecclesia Christiana in usu fuerint, describit
Tertullianus Lib. de pœnit. *Exomologesis* est, qua de-
lictum domino nostro confitemur, non quidem ut ignaro,
sed quatenus satisfactio confessione disponitur, confessione
Pœnitentia nascitur, Pœnitentia Deus mitigatur, itaque ex
omologesis prosternendi & humiliificandi hominis disciplina
est, conversationem injungens Misericordiæ illicem. De
ipso quoque habitu atque vietu mandat, sacco & cineri
incubare, corpus sordibus obscurare, animum moeroribus
dejicere, illa quæ peccavit, tristi tractatione mutare: Cæ-
terum, pastum & potum pura nosse, non ventris scilicet, sed
animæ causa: Plerumque vero *Jejuniis* preces alere, inge-
miscere, lachrymari, & mugire dies noctesque ad dominum
Deum tuum, presbyteris advolvi & aris Dei adgeni-
culari, omnibus fratribus legationes deprecationis suæ
injungere. Hæc omnia exomologesis, ut Pœnitentiam
commendet, ut de periculi timore dominum honoret, ut in
peccatorem ipsa pronuncians pro Dei indignatione funga-
tur & temporali afflictione æterna supplicia, non di-
cam frustretur, sed expungat. Conf. ejusd. lib. de pudicitia
C. 13. Eusebius Lib. 5. Histor. Eccles. C. 28. Natalis

ejusdam à Theodoti Coriarii hæresi resipiscentis
Pœnitentiam ita describens: *Mane, inquit, consurgens,
cilio se induit, & cinere conspergit ac multis lachrimis er-
rorem suum deflens, ante pedes Zephyrini Episcopi se pro-
sternit, & vestigiis omnium, non modo Clericorum, sed eti-
am Laicorum, multa cum lamentatione provolutus in lachry-
mas & miseraciones omnem provocavit Ecclesiam.* Conf.
Ambrosium Lib 2. de pœnit. c. 10.

§. XLIV. IV. *Tempus agendæ pœnitentiæ sunt
dies hujus vitæ.* Quod autem ad speciale tempus
attinet, Judæi, ex hypothesi, quod Deus tempore
novi anni judaici, **רִאשׁוֹן הַשָּׁנָה** rationem vitæ, anno
præterito actæ, exigat, volunt mense **אלול** Festum
Novi Anni antecedente peccata per totum annum
perpetrata expendenda eorumque pœnitentiam a-
gendum esse. Quare vel integro mense, vel quadri-
duo, ante novum annum suas **סְלִיחוֹת** i. e. preces
pro peccatorum remissione ante lucem recitare so-
lent. Vid. Buxtorff Synag. Jud. c. 23. in primis vero
credunt **וְכִפּוּרִים** *Diem Expiationis* cum antece-
dibus novem pœnitentiæ diebus omnia peccata
commissa expiare, hominemque Deo reconciliare.
Nos quidem non negamus, tempore Novi anni, pas-
sionis Christi, aliisque solennioribus Festorum tem-
poribus vitæ nostræ rationes ad calculum revocan-
das esse; Interim tamen pœnitentiam omnibus vi-
tæ nostræ diebus agendum esse, existimamus.

§. XLV. *Pœnitentia vero non procrastinanda,
sed maturanda est,* 1. propter mandatum divinum
Ps. 95, 8. Heb. 3, 7. 8. *Hodie si vocem ejus audiveritis,
nolite obdurare corda vestra, sicut in Meribah, sicut in
Massah in deserto.* 2. quia Christianismus est, vel debet
esse

esse, praxis totius vitæ nostræ, Luc. 1, 74. 75. ut libe-
rati de manu inimicorum nostrorum, sine timore serviamus
illi, in sanctitate & justitia coram ipso, omnibus diebus nos-
stris. Tit. 2, 4. 5. 3. quia dilatio pœnitentiæ, non solum
numerum peccatorum, ac duritatem cordis, ex con-
suetudine peccandi, Jer. 13, 23. sed & reatum atque i-
ram Dei auget, Ps. 75, 10. 11. indeque Resipiscentiam
difficiliorem reddit, Jer. 13, 23. cum habitus invetera-
ti, quique profundas in cordibus hominum radices
egerunt, & velut in naturam conversi sunt, difficilli-
me exuantur, ut clavus parieti infixus, firmiter hæ-
ret ac difficulter extrahitur. 4. quia duratio vitæ no-
stræ incerta est, Jac. 4, 13. 14. Luc. 12, 20. quo sensu
R. Eliezer dixit in Pirke Aboth c. 2. §. 10. — שׁוֹב יָזֵר אֶחָד לְפָנָיו מִרְאַת Resipisce die uno ante mortem tuam. 5.
quia dilatio de die in diem, non potest consistere cum
serio proposito resipisciendi 1 Pet. 4, 3. 6. quia, Pœni-
tentia sera, raro vera. Latro in cruce vere resipu-
it, suamque resipiscentiam actibus bonis internis &
externis testatus est; cuius exemplo an usuri, ve-
niamque peccatorum toties repetitorum consecutu-
ri sint securi Procrastinatores, non constat. 7. quia
verendum est, ne Deus Gratiam suam, multoties spre-
tam ac repulsam, tandem auferat, eamque in poste-
rum juste neget. Ps. 95, 11. Heb. 4, 3. Prov. 1, 24. seq.
Matth. 25, 28. Heb. 12, 17. Apoc. 2, 5. 8. quia Pœni-
tentia procrastinatio est stolida: nam procrastinato-
res perinde faciunt, ac si quis incendii Domus suæ
extinctionem differat: vel venenum ex corpore
non statim expellat, vel vulneris periculosi curatio-
nem non acceleret.

§. XLVI. Opposita Pœnitentiæ sunt 1. Pœni-
D 2 ten-

(28.)

tentia hypocritica, qualis fuit Pharaonis Exod. 8. c. 10,
16. qui inflicitis sibi plagiis nonnunquam Pœnitenti-
am simulabat, sed veram nunquam agebat. Saulis
1Sam. 15, 24. Jeroboami, 1 Reg. 13, 6. Achabi, 1 Reg. 21,
27. qui denunciata sibi per Eliam, propter occidum
Nabothum pœna territus, pœnitentiam egit; pœna
autem dilata, ad ingenium rediit. Judeorum, Jer. 3, 10.
Iudeæ proditoris Matth. 27, 3. 4. Simonis Magi. Act. 8, 24.
Pharisæorum Matth. 15, 7. 8. Luc. 16, 15. 2. Impœnitentia...
Quando homines de peccatis non dolent, nec vitam
corrigere, animum inducunt; estque vel temporaria,
quando homines ad tempus securi in peccatis per-
severant, tandem vero excitantur & convertuntur
ut Rex Manasses. 2 Paralip. 33, 9, 10, 11, 12, 13. Qui
postquam in Idolatria per certum tempus per-
mansisset, populumque ad idem peccatum seduxis-
set, tandem à Domino castigatus, egit Pœnitentiam.
Vel est finalis, in quâ homines ad mortem perseve-
rant. His Deus exitium minatus est. Eph. 5. 6. Rom.
2, 5.

§. XLVII. Causæ impœnitentiarum sunt, 1. Athe-
ismus, Epicureismus, quando Deus, vel Providentia, vel
pœnae infligendæ, negantur. 2. Spes Impunitatis, qua
sibi persuadent, peccata tanti momenti non esse.
Gen. 3, 4, 5. quibus opponendum Eph. 5, 6. 3. Ab-
usus Exemplorum Davidis, Salomonis, Petri &c. quæ
sibi multi impœnitentes proponunt, verum peccant
cum illis, non vero cum iisdem resipiscunt. Illi ad-
moniti semel resipuerunt, neque amplius in illa pec-
cata reciderunt, sed reliquum vitæ in sanctitate pere-
gerunt. 4. Persuasio de amplissima Dei misericordia.
Cum tamen ea quidem omnibus offeratur, Creden-
tibus

(29.)

tibus vero, Resipiscientibus & Deum timentibus tam-
tum conferatur & applicetur Ps. 103, 13, 17. 18. Ps.
130, 4. Ez. 33. 11. 12. Tit. 2, 11. 12. 2Pet. 3, 9. 2Cor. 5,
15. Heb. 5, 9. Ps. 5, 6, 7. 5. *Desperatio veniae* cuius Ex-
emplum habemus in Caino, Gen. 4, 13. & in Juda
Proditore Matth. 27, 4, 5. 6. *In veterata peccandi conso-
tudo*: Habitus enim difficulter, nec nisi speciali gra-
tia tolluntur. Jer. 13, 23. Cujusmodi tamen pecca-
toribus, non vulgaribus, sed habitu peccandi aliquan-
diu constrictis, Christus Luc. 15, Parabola, de ove
perdita, drachma amissa, & filio prodigo, resipiscente
ac recepto, si sincere resipiscant, spem veniae fa-
cit.

§. XLVIII. Ad Opposita doctrinæ de Resipiscen-
tia, merito etiam referimus. *Novatianismum* ita
dictum, à *Novato Carthaginensi*, & *Novatiano Ro-*
mano Presbytero, qui occasione veniae lapsis ad in-
tercessionem Martyrum & confessorum, qui in acie
steterant ac pro Desertoribus orabant, liberalius in-
dultæ, & occasione nimiæ, ut causabantur, facilitatis
Cornelii Episcopi Rom. in lapsis recipiendis, Schis-
ma fecerunt, ac docuerunt ; μέτα λεπτρον μηνέτι δύνασθαι
ἐλεεῖσθαι πεπλωτά, post Baptismi lavacrum lapsos, non pos-
se amplius Misericordiam consequi, εἰνῆς Θύσαντες καθαροὶ
seipso puros dicebant, neque cum lapsis pœnitentibus
quidquam commercii habere volebant ; unde *Catha-
ri*, i. e. puritani vel puri appellati sunt ; ut refert
Epiphan. Hæref. 59. A quo Catharorum nomine po-
sterioribus Temporibus omnes Hæretici germani-
cè Räizer dicti putantur. Novatiani propter nega-
tam relapsis Pœnitentiam non solum desertores Ec-
clesiæ, sed & Misericordiæ hostes, Interfectores Pœ-

D 3

niten-

nitentiae, Doctores Superbiae, Veritatis Corruptores, perditores Charitatis à Catholicis vocati sunt, eorumque errorem non modo Constantinus Imperator, inter alia etiam Acesium lapsis veniam pertinaciter denegantem, compellando : *Erigito igitur tibi scalas, Acesi, & ad Cælum solus ascendito ; Sed & Doctores Ecclesiæ, Cyprianus Carthaginensis, Cornelius Romanus, Dionysius Alexandrinus, Firmilianus Cappadociæ, Helenus Tarsenium, Theodistus Cæfareæ, Episcopi, & alii, habitis Synodis Nicææ, Carthagine, Romæ, Antiochiæ, damnarunt.*

S. XLIX. Et quidem merito ille error rejetus fuit ; nam (1) in V. T. Deus populum Judaicum in Idololatriam, aliaque atrocia peccata prolapsum, ad Pœnitentiam invitat, eisque admissorum peccatorum veniam pollicetur Jer. 3, 1, 2, 7, 12, 13, 14, 22. item Ezech. 18, 21, 22, 23, 32. C. 33, 11, 14, 15. (2) In N. T. fidelibus post fidem & Baptismum in peccatum lapsis, promissio gratiæ fit i Joh. 2, 1, 2. *Filioli mei, hæc scribo vobis, ut non peccetis, sed & si quis peccaverit, advocatum habemus apud Patrem.* Ubi sermo est non de solis infirmitatis peccatis, sed de peccatis promiscue, qualiacunque etiam fuerint. (3) Extant expressa Pœnitentiae mandata, graviter lapsis Christianis in N. T. facta : quæ irrita & frustranea essent, si Resipiscentibus omanis Veniæ spes præcisa esset, ut Apoc. 2, 5. *Memor esto, unde excideris, & age Pœnitentiam, & prima opera fac : sin autem, venio tibi, & movebo candelabrum tuum de loco suo, nisi Pœnitentiam egeris* item v. 20, 21, 22. ubi ipsa Jezabel Scortatrix & Idolorum cultrix, ad Pœnitentiam invitatur. (4) Exempla Davidis, Manassis, Petri, atque incestuosi illius apud

(31.)

apud Corinthios 1Cor. 5, 1 & seqq. idem probant. (5)
Sacraenta N. T. idem confirmant : Nam, ut per
Baptismum peccata, ante Evangelii Gratiam acce-
ptam, abluuntur : ita in S. Cœna peccatorum post
Baptismum commissorum, remissio lapsis fidelibus
resipiscentibus obsignatur & confertur. Quemad-
modum vero illa peccata evitabilia, ac proinde gra-
visima fuerunt : Ita Pœnitentiam s. Resipiscentiam
etiam accuratam ac perfecte practicam esse opor-
tet, i. e. exire illam oportet in realem atque actu-
alem ab omnibus hujus generis peccatis cœssationem.

Hæcque est illa Resipiscentia, quæ Fidei juncta,
producit Remissionem peccatorum & sa-
lutem æternam ; quæ est
Pœnitentiæ.

F I N I S.

卷之三

1. Neuhans de Fatis Adam.
2. Holtius de Homine.
3. Idem de imagine Dei in homine.
4. Hottinger de auxilio Dei et.
5. Hugenius de Concourse Dei.
6. Cauterius de Providentia Dei.
7. Holtius de Providentia
8. Gisod de Lapsu primorum hominum.
9. Gisod de Angelis bonis et malis.
10. Tillemannus de Certitudine fidei.
11. Ussel de Decalogo.
12. Hasenius de tribus sociis necessariis.
13. Gisod Continuatio.
14. Hasenius de curiosa Theologia.
15. Schmidius de Utilitate Relig: Evangel:
16. Mieg de Gratiae div: operosa.
17. Gablonzki de indulgentijs.
18. Zulflinger de natura studii Theologici.
19. Holtius de Paenitentia
20. Gisod de conversione.

remittit de gratuita Justificacōe.
Korheim Trige Observacōe.
Korheim de paupertate mentis
iure de operarijs in vinea.
Kirchmeier de Baptismo Iesu.
Ketsera de gbo Sabactani.
Kirchmeier de negotio Salutis circa infantes.
Leier ad Locum Luc: 23.
Lampe de Titulo Evangel: Iohannis.
Linus de aqua baptismi.
Lerfig de Encanis Iudeorum.
Nberg de Lege mosis per angelos data.
n Alphen de Historia Pauli Apostoli.
Nerzen de Barnaba, et.
n Sanders de Deo suscitante Xum ex mortuis.
~~Niceti~~ Zecmanni Analysis Cap: 9. ad Knos.
Raier ad Locum ad nos XII. 42.
Lampe de Ecclesia et apostolica.
Venzki de Stetka ex Jacob.
Tottinger de Benedictione sacerdotali.
Engel de Glorificaciōe mysterio.
au de Libamine in mensa Sacra.
Tottinger de festis iudeorum et aliis.

49. Dis: de Lectione Legis Iolanno.

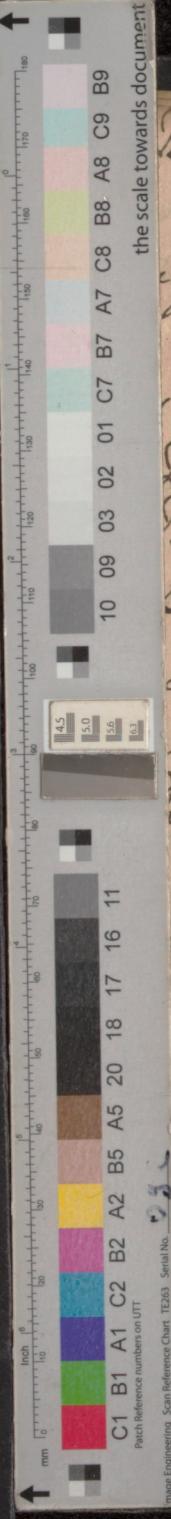
50. Elmerus ~~Dicitur~~ ad Reg: 18.

51. March 2 ad 2 Reg: 8. 10.

52.

[http://purl.uni-rostock.de/
rosdok/ppn862902827/phys_0040](http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn862902827/phys_0040)

De Fatis Adami.
Hominis
cagiro dñi in hoc.
de auxilio dñi et
de Concourse dñi.
de Providentia dñi.
de Providentia
Capsu primorum hominum.
Angelis bonis et malis.
us de Certitudine fidei.
ecologo.
tribus societate necessariis.
tinuatio
et de curiosa Theologia.
de Utilitate Relig: Evangel:
Pratice div: ggenera.
de indulgentiis.
de Natura Studii Theotici.
de Laesitentia
conversione.